

Etik, Ahlak ve İlke

*Küreselleşme Etik Kodlar ve Örgütlenme (EMO Etik Komisyonu)

Genelde, etik nedir? Sorusu, “etik felsefi bir kavramdır” şeklinde yanıtlanmaktadır. Bu tanımlama etik ve ahlakın, insan davranışlarını yönlendiren değer ve ilkelerin günlük yaşamla, insanlar arası ilişkilerle olan bağıını, sadece, felsefecilerin ilgilendiği, felsefeye has sorularla ilgili bir konu düzeyine indirgemektedir. Etik elbette, insanın yaşamını ilgilendiren, düşüncesinde yanıtlarını aradığı her sorunsal gibi felsefenin de konusudur.

Buradan hareketle etiğin oluşumunu felsefeden kaynaklandırarak yaşam alanına indirmek dinlerde olduğu gibi, insan davranışlarını, dışsal, verili değer yargılarına bağlı, metafizik bir konuma düşürmektedir.

Etik, tarihi olarak toplumların sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel yapılarıyla etkileşim içinde, toplumdan topluma farklılık gösteren dinamik bir süreç, toplumun bir fonksiyonu olarak gelişmektedir.

Etiğin yaşamla bağıını felsefeci Tüten Anğ “Günümüzde etik toplumsal ve bireysel her türlü tercihlerimizin, kararlarımızın, eylemlerimizin, tavır takınmalarımızın ve onları belirleyen ilkelerin, değerlerin bilgisi olarak yaşamın ta içinde yer almaktadır” diye tanımlamaktadır.

Ray Billington;“Etik doğru ve yanlış davranış teorisidir. Ahlak ise onun pratiğidir. **Ahlaki değil etik ilkelerden, etik değil ahlaki bir davranış tarzından söz etmek daha doğrudur.** Etik, bir kişinin belli durumda ifade etmek istediği değerlerle ilgilidir. Ahlak ise bunu hayata geçirme tarzıdır. Etik bütün manzarayı içine alırken, ahlakımız, bizi adeta maden damarlarına yönetir; orada davranışın ayrıntılarıyla ilgileniriz artık. Özetleyecek olursak, etik, insan davranışının ilkeleri, ahlak da bu ilkelerin uygulanması ile ilgilidir.

Ahlak üzerinde çalışan başka bir felsefeci “Ahlak ya da töre, bir insan topluluğunda karşılıklı ilişkilerde gelişen saygı ve birbirini benimseme süreçlerinden oluşan ve kendilerine norm olarak geçerlilik tanınan geneli bağlayan eylem modellerini içerir. Demek ki ahlak ve töre ifadeleri, olgunlaşmış yaşam biçimlerini temsil eden düzen kurumlaşmalarını; bir topluluğun değer ve anlam anlayışlarını yansıtan yaşam biçimlerini gösterir” şeklinde ifade etmektedir.

Etik ve ahlak, günlük konuşma dilinde, çoğu kez bir birinin yerine kullanılabilmeyle beraber farklı anlamlara sahiptirler. Bu farklılığı belirten bir tanımlama olarak; etik insanlar arası ilişkilerde, insanların tutum ve davranışlarını belirlemede ya da yönlendirmede temel aldıkları ilke ve değerler bütünü, ahlak ise, yine bu ilişkilerde, bu ilke ve değerlerin kişiye has uygulanma biçimidir.

Bu tanımlamalardan sonra etiğin genel karakteristiğine bakacak olursak:

- Etik, toplumların tarih, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel etkenler olmak üzere, çeşitli faktörlere bağlı olarak oluşan tarihi, toplumsal ve dinamik bir süreçtir. Etik çerçevesinde oluşturulan ilke ve kurallar, hukuk kurallarından farklı olarak, yasalarla değil toplumsal

tepkilerle oluşurlar. Aynı şekilde etik değerlerin çiğnenmesine karşı yaptırım, yine, toplum tarafından geliştirilen tepkilerden oluşmaktadır.

- Etik, toplumun ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yapılanması içinde tüm kategorilerle doğrudan ilişkilidir, iç içedir. Bu nedenle etik, belirli davranış kalıplarına indirgenerek, bağımsız kategoriler şeklinde tek başına ele alınamazlar.

- Etik değerler hazır ahlak reçeteleri değildir, kişi ve grup otoritesine bağlı olarak yaratılamaz, ithal ve ihraç edilemezler. Ancak toplumlar arası ilişkilerle toplumdaki topluma geçerler ve içselleştirildikleri oranda geçerlik kazanır, zamanla toplumun kültürü içinde yer alır.

- Hiçbir insanın ahlaki karar verme sorumluluğu dışında kalması ve karar verme süreçlerinde tarafsız tutum takınması söz konusu değildir. Tarafsız tutum güçlüden yana tavır takınma sonucunu doğurmaktadır.

- Etik soru ve sorunlar doğrudan insanla ilgili, insanlar arası ilişkilerin temelinde yer alan, eylemde bulunan herkesin, her gün, yüz yüze geldiği karar aşamasında ortaya çıkan sorunlardır. Bu nedenle *bir insanın etik temelde sorgulanabilmesi için, o insanın: İradesinin herhangi bir otoritenin vesayeti veya baskısı altında bulunmaması, başkasının baskı ve tahakkümü altında kalmadan karar verme özgürlüğüne sahip olması, nasıl davranacağı konusunda seçeneklerinin elinden alınmış olmaması gerekmektedir.*

İlke: İlkeler doğa ve insan tarihinin doğruladığı önermelerdir. İnsanlar arası ilişkilerde etikten daha önemli bir yer tutmaktadırlar. Bazı tanımlamalar (etik kapsamında) ilkenin anlam ve önemini açıkça ortaya koymaktadır.

- Her türlü tartışmanın dışında, üstünde sayılan, ana düşünce ve inanış, baş kural - temel bilgi, temel kural (felsefe) kendisinden başka bir şeyin çıktığı temel, köken, ilk neden, ilk öge, başlangıç (mantık) her türlü tartışmanın dışında sayılan, öncül.

- “İlkeler “gerekliklik önermeleri” şeklindedir ve insan ilişkilerinde kendi isteklerimize ölçü getirmektedir. Aslında ilkeler içeriksizdirler; şöyle ya da böyle bir davranış biçimini buyurmazlar. Onlar belirli durumlarda neyi istememiz gerektiğini açıklarlar. Yani, neyi isteyerek, nasıl ve ne tarzda davranmamız gerektiği söylenir. Karşı karşıya kaldığımız olaylar içerisinde ne yapmamız gerektiğini ilkelerden yola çıkarak biz buluruz. Bir başka ifade ile ilkeler davranışlarımızı önceden belirleyen “hazır reçeteler” değillerdir. Davranış şeklimizi her eylemin özelinde biz kendimiz gerçekleştiririz.

İlkelerin nitelikleri doğal olarak kurallara kıyasla genel ve daha temeldir. İlkelerin kuralları değerlendirme/doğrulama yetkinliğine sahip bulunmaktadır. Bir ilke bir davranış biçimini belirlemez; kişisel sorumluluğun altını çizer. Aynı ilkeye bağlı kalarak az ya da çok farklı davranışlar göstermek mümkündür. İlkeler insanlara değerlendirme yapma ve yargıda bulunma fırsatını verirler”.

Etik ve Ahlakın Yaşamdaki Yeri

Etîğin önemini vurgulamak isteyen filozoflar hep yaşamda karşılaşılan sorunlara felsefi açıdan bakarak değerlendirmeler yapmışlardır. Oysa toplumsal yaşamda etik soru ve sorunlar, kapsayıcı olarak, eylem diye adlandırılan, insanın bilinçli ve amaçlı olarak ortaya koyduğu tüm düşünsel-edimsel yapıp-etme ve karar süreçlerinde her gün yüz yüze geldiği, kimsenin kaçınmayacağı, dışında kalamayacağı toplumsal boyutlu sorunlardır.

Bu gerçeklik bilim insanı Harun Tepe tarafından şöyle tanımlanmaktadır; “Ama etik sorun ve sorular, yalnız filozofların değil, hepimizin her gün karşılaştığı, yüz yüze geldiği sorun ve sorunlardır. Çünkü yaşamak eylemde bulunmayı, eylemde bulunmak da karar vermeyi, değerlendirme yapmayı gerektirmektedir. Eylemenin, karar vermenin de sonuçta bir karar olduğu, hiç bir şey yapmamaya karar veren kişinin de bir şeye karar verdiği ve eylemsizliği (bir tutum) seçtiği düşünülürse, değerlendirme ve doğru eylemle ilgili sorunların hepimizin sorunu olduğu görülür”.

Tüten Anğ bu gerçeği, “etik, insan ilişkilerinde, toplumsal, kültürel, siyasi, ekonomik, hukuki, bilimsel, teknolojik vb. tüm alanlarda insanın tutum, davranış, eylem ve kararlarında belirleyici olan, hiç kimsenin dışında kalamayacağı, kaçınmayacağı ilke ve değerler bütünü olarak yaşamın ta içinde yer almaktadır” diye tanımlamaktadır.

Felsefeci Ray Billington da etiğin yaşamla doğrudan bağına şöyle; dile getirmektedir; “Bir kişi okuma yazma ya da hesap yapma bilmeden, tarihten bir nebze anlamadan, hele coğrafyadan habersiz bir yaşam sürebilir. Bu meselelerin hepsinden ve daha pek çok meseleden kaçabilir ama kimse, bu sözcüğün anlamını bilmeseydi bile hayatını etiksiz sürdüremez. Bilinçli ya da bilinçsiz, hepimiz her gün ahlaki kararlar alırız”.

Etîğin toplumsal yaşamdaki yeri ve önemi, insanların tarihi süreçte, toplumsal olarak yarattıkları, benimseyip paylaştıkları kendi iradeleriyle birlikte yaşama kararlılığına dayanmaktadır. Bu iradenin yaşama yansıması kesintilere uğrasa bile, yine birlikte yaşamının temelini oluşturmaktadır.

Bu konuda, mühendis ve felsefeci olan Ahmet İnam: “Ahlak, bir arada yaşamayı başarmaya çalışan insanların yalnızca siyasal, hukuksal, toplumbilimsel, ruhbilimsel bakışlarla sorunlarını çözemeyeceklerini bir gün anladıklarında, üzerinde daha önemle düşünecekleri bir alan olacaktır.” demektedir.

Bu temel niteliğinden dolayı etiğe toplumsal yaşamda hukuktan da öte bir değer verilmekte ve *hukuk “minimum etik” olarak tanımlanmaktadır.*

Etîğin Oluşumu ve Tarihi Süreç

Bu başlık altında öne süreceğimiz görüşler, felsefe, ekonomi, sosyoloji vb toplumbilimlerine has yöntemlerle değerlendirme iddiasını taşımamaktadır.

Tarihi süreç, dünyanın kaynaklarına sahip olmak, sahip olunan değerlerin artırılarak korunması ve egemenlerin bu uğurda kendi ideolojilerine has değer yargılarını insanlığa kabul ettirmek için günümüzde de sürmekte olan savaşların, katliamlarının, insanları köleleştirmenin kanlı eylemleriyle doludur. Diğer taraftan bu süreç, insanlık dışı uygulamalara onurlandırıcı karşı duruşların, bu uğurda can verişlerin de tarihidir. Konumuz üzerinde bir değerlendirme yapmak gerekirse bu süreç, antik çağdan bu yana, son derece zengin bir düşün evreni yaratmıştır.

Burada yapmak istediğimiz yaşamı etkisi altına alan, daha öncede belirttiğimiz gibi düşünürlerin nedenlerini aydınlığa kavuşturmak istedikleri, günümüzde de yansıma bulan, olay ve olguların hatırlatılmasıdır.

Üretim alanında ve üretim ilişkileriyle yaratılan maddi varlıklar yanında düşünceler, töreler, inançlar vb. ilkeler ve değerler ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkiler çerçevesinde, üretimden pay alma temelinde geliştirilen ideolojiler toplumun ekonomik yapısını ve buna bağlı olarak da toplumların kurumsal yapısını oluşturmaktadır. Basitçe dile getirmeye çalıştığımız bu süreç çok yoğun ve karmaşık insan ilişkileri temelinde ve yine bu ilişkilere dayalı oluşan ilkeler çerçevesinde gelişmektedir. Bu nedenle, ilkeler, değerler bütünü olarak insan ilişkilerini yönlendiren etik, insanın tutum, davranış ve karar süreçlerinin belirleyicisi olarak, üretim alanında, üretim eylem ve ilişkilerinin de temelinde yer almaktadır. Etik, insanlık tarihi boyunca, ortaya çıkan dönemlerin üretim biçimi, tinsel, kültürel değeri ve egemen ideolojinin değer yargıları vb etkenlere göre, değişim ve dönüşüm gösteren bir süreç olarak gelişmektedir. Kıtalar arası yürütülen savaşlar, ticaret yolları, dinlerin yayılması vb kitlesel hareketler aynı zamanda düşünce akımlarının, kültürlerin de taşıyıcıları oldular. Savaşların toplumlarda yarattığı bunalımlar, servetin belirli ellerde toplanması, zenginliğin yarattığı debdebeli ve ahlaksal değerleri hiçe sayan yaşam tarzı, bunlara karşın halkın yaşam koşullarının dayanılmaz boyutlara ulaşması insanları ahlaki bunalımları aşma yönünde çözüm arayışlarına itti. Siyasetten ticarete, inançtan eğitime her alanda erdemin egemen kılınması, dünyanın yaşanır duruma getirilmesi savunulurken bunun araçlarının da filozof krallardan, despot diktatörlere kadar uzanan düşünce ve görüşler üretilmiştir.

Bütün bunlara karşın tarih boyu ahlak, yönetim erkinin elinde, insan davranışlarını kontrol altında tutmanın güçlü aracı olarak görülmüş, yöneten-yönetilen arasında “çoban-koyun” ilişkisinin geçerli olduğu bir toplumsal yapı oluşturma yönünde kullanılmıştır.

M. Foucault antik ahlak anlayışını ve antik çağdan Hristiyanlığa geçişteki değişimi şöyle tanımlıyor:

“Kuşkusuz, her bireyin davranışlarını yönlendiren bazı normlar da bulunuyordu. Ne var ki, ahlaki bir özne olma istenci ile bir varoluş etiği arayışı antik çağın asıl olarak insanın kendi özgürlüğünü olumlamasına ve kendi yaşamına, kendisinin tanıyabileceği ve kendisinden sonraki nesillerin de örnek olarak görebileceği belirli bir biçim kazandırma çabasıydı.

İşte bence, antik çağdaki ahlaki deneyimin, ahlaki istemin temelinde, insanın bazı kurallara boyun eğmek durumunda kalsa da, kendi yaşamını kişisel bir sanat eseri gibi yoğurması yatıyordu.

Antik çağdan Hristiyanlığa geçerken, özünde kişisel bir etik arayışı olan bir ahlaktan bir kurallar sistemine itaat etmekte somutlaşan bir ahlaka geçmiş oluyoruz”.

Hristiyanlığın güçlenmesiyle Tanrı iradesine boyun eğme, Tanrıya ve Tanrının buyruklarına itaat etme ahlakın temelini oluşturmaya başladı. İnsanların, öbür dünyada vaat edilen cennete girebilmeleri veya bunu engelleyecek günahı kurtulabilmeleri için, kilise egemenlerince, uyulması istenen kurallar ahlak kodlarına dönüştürüldü ve insan davranışları dinin tahakküm ve kontrolü altına alındı.

18. YY da gerçekleşen sanayi devrimiyle ortaya çıkan kapitalist üretim biçimi, insanın aradığı mutluluğun, öbür dünyada değil bu dünyada, kapitalizm tarafından yaratılabileceği iddiasıyla ortaya çıktı. Bu dönüşüm, gelişimin seyrine uygun olarak, etik ve ahlakın da yönünü değiştirdi. Etik ve ahlak kurallarının kodları, cenneti dünyaya indirecek olan, kapitalizmin gereksinim ve hedeflerine gerçekleştirmeye yönelik değer yargılarına göre şekillenmeye başladı. Burada genel argümanlar, mutluluk, sağlık, bilgi, kendini geliştirmek, genelin refahı ve güvenini sağlamak, hedef olarak ortaya kondu. Bu akımın en etkili sloganı da, “olabildiğince çok insanın olabildiğince çok mutluluğu ilkesi”dir.

Kapitalizmin “Refah Devleti” modelinde insanlara vaat edilen mutluluk, kitlesel üretimin kitlesel tüketime dayalı olarak yürütülebilmesi, piyasa güçlerine karşı korunmuş, örgütlü-sendikalı çalışanları esas alan toplumsal yapı aracılığıyla verilecekti. Böyle bir yapıda eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçların karşılanması devletin sorumluluğu altında bulunuyordu.

1970’lerde, kapitalist sistemde ortaya çıkan ekonomik kriz sonucu kitle üretimi yerine esnek üretim yöntemi geliştirildi. Esnek üretim modeli, süregelen bütün değer yargılarını kökten değiştirip, geçmişle bağlarını koparmak istemektedir. Bu kopuşun kavramsal ifadesi “yeni dünya düzeni”, “yeniden yapılanma”, “küreselleşme” terimleriyle tanımlanmaktadır.

Ali Artun bu dönüşümü şöyle açıklamaktadır:

“Ülkeler coğrafyasının yerini, bulunduğu topraklardan çok, bu küresel ağın çekimine girerek birbirlerine kenetlenen metropoller coğrafyası almaktadır. Bu coğrafya, ekonomileri bütünleştirirken, siyasi ve toplumsal yapıları parçalamaktadır.

Şimdilerde dünya kapitalizmi ulusal kapitalizmlerin toplamı olmaktan çıkmaktadır. Çevre ülkelerine özgü, üstelik iktidarlar kadar, muhalefetlerin de benimsediği az gelişmişlikten gelişmişliğe yönelik, ulusal kalkınmacı ekonomiler hızla eskitilmektedir. Bu ekonomilerle birlikte inşa edilerek, evrensel ve modern ile yerel ve geleneksel arası değişken matrislere göre tasarlanmış kültürler sökülmeğe, sosyal hak, sosyal adalet, sosyal dayanışma söylemleriyle beslenen vatandaşlık bilinci silinmektedir”.

İdeolojiler, kuramlarını, yaratmak istedikleri toplum modeline göre geliştirmektedirler. Etik konusunda da, çeşitli etik kategorilerin yaratılmasının temelinde, insan topluluklarını kendi değer yargıları doğrultusunda yönlendirmek isteyen ideolojinin argümanları yatmaktadır.

Bugün geline nokta, bütün kesimler toplumsal bozulma ve yozlaşmadan yakınmakta ve bu yozlaşma etik ve ahlaki değerlerdeki bozulmaların sonucu olarak görülmektedir, bununla küresel ideolojinin yeni argümanlarına kapı açılmakta, kitleler emperyalizmin değer yargılarını benimsemeye hazırlanmaktadır.

Etik Kavramının Toplumsal Niteliği

Bir insanın etik ve ahlaki değerlerinin oluşmasında, öncelikle ve ağırlıkla, içinde yetiştiği ya da toplumsallaştığı çevrenin koşulları, kültür öğeleri, mensup olduğu sınıf ve katmanların değer yargıları, eğitim süreci vb etkileşimler belirleyici olmaktadır.

Etik ve ahlak, sınıfsal özelliklere sahip olmakla ve topluma egemen sınıfın değer yargılarının baskısı altında bulunmakla birlikte toplumsal nitelikte değerlerdir. Toplumun değişik sınıf ve katmanlarını oluşturan bireylerin karşılıklı ilişkiler içinde olan karmaşık bütünsel bir yapı göstermesi gibi, ahlak ta bu yapı içerisinde, farklı kültürlerin, gelenek ve göreneklerin karmaşık ilişkileri temelinde oluşan değerleri yansıtan bir bütünlük göstermektedir. Bu bütünsellik içinde, başkalarının da saygıyla karşıladıkları, farklı kültürel ve ahlaki öğeleri de barındırmaktadır. Tarihsel olarak etik ve ahlak, toplumların gelişim sürecinin bir fonksiyonu olarak ortaya çıkmaktadır.

Etik'in sınıfsal açıdan taşıdığı önem sınıf çatışmasındaki yerinden kaynaklanmaktadır. Etik veya ahlakın sınıfsal-toplumsal niteliğinin açıklanmasını konu üzerinde düşünenlerin görüşleriyle (uzunca alıntılar şeklinde de olsa) sunmak daha aydınlatıcı olacaktır.

George G. Brenkert bu konuda, “Ahlak ile sınıflar arasında benzer bir zorunlu bağlantı var mıdır?” sorusundan sonra şu görüşleri açıklamaktadır: “Devletlerin oluşmasından, hatta sınıfların var olmasından önce ilkel topluluklarda ahlak vardı. Hiçbir devlet, milliyetçilik duygusu, hatta yasa yoktu; ancak ahlak (dinin, sanatın vb. yanı sıra) vardı. Ahlak, tarih boyunca belirli bir sınıfın talepleriyle bağlantılı olmuş olsa da, bu ahlakın bir sınıfın talepleriyle bağlantılı olması gerektiğini göstermez. Buradan çıkarılabilecek yegâne sonuç, ahlakın gereklerinin pratik insan çıkarlarının karşılanmasıyla bağlantılı olması gerektiğidir”.

Etik ve Toplumsal Süreçler

Etik'in tarihi olarak, toplumların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yapısıyla, bu yapılarda ortaya çıkan değişim ve dönüşümlerle şekillenen dinamik bir süreç olduğunu, hep altını çizerek vurguladık. Daha önceki yayınímızda etikle doğrudan etkileşim içinde olan belirli kavramlar hakkında bilgiler aktarmıştık. Bu çalışmamızda etik ve ahlakın toplumsal süreçlerle etkileşimini, yaşanan olay ve olgularla örneklendirerek, açıklamaya çalışacağız.

Toplumsallaşma

Toplumsallaşma insanın çevresiyle kurduğu bireysel-toplumsal ilişkilerinde davranış ve karar süreçlerinde yol gösterici olan içinde yaşadığı toplumun değerleri ve kültürünü içselleştirme sürecidir. Bir insanın içinde yaşadığı toplumla etkileşim süreci toplumsallaşma olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç insanın yaşamın bilincine vardığı, kimlik ve kişiliğinin oluştuğu, çevresiyle ilişkilerinde toplum değerlerine uyumlu tutum ve davranışlarda bulunmayı içselleştirdiği, kısaca etik ve ahlaki değer yargılarının oluştuğu bir süreçtir. Doğal olarak bu süreç toplumu şekillendiren sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel tüm etken ve etmenlerden doğrudan etkilenmektedir. Toplumsallaşma süreci, yaşamda karşılaşılan değişim ve dönüşümlerden etkilenerek ömür boyu sürmektedir. İnsan yaşamının her evresi, çocukluktan erginliğe, öğrencilikten meslek edinmeye yaşamındaki statü değişiklikleri toplumsallaşma sürecini dinamik olarak etkilemekte, insanın kimlik ve kişiliği üzerinde önemli değişim ve dönüşümlere neden olmaktadır. Eğitimin toplumsallaşma sürecinde belirleyici bir rolü bulunmakla birlikte tek etken konumunda bulunmamaktadır. Toplumsal koşullar eğitimi de doğrudan etkilediği gibi, insanın karar alma süreçleri ve davranışları üzerinde de belirleyici rol oynamaktadır.

Siyaset

Özünde siyaset, yaratılan maddi değerlere sahip olma yöntemlerine dayalı olarak geliştirilen ideolojilerin çarpıştığı bir eylem alanıdır ve bu alanda siyaset, yönetme sanatı olarak adlandırılmaktadır. Bu yönetme sanatı toplumda, bireysel, toplumsal, üretimden bölüşüme, ticaretten sanata vb tüm ilişkileri ve yaşamın tüm alanlarını şekillendirip yönlendirmektedir.

Bu nedenle, siyaset erkini elinde tutan insanlar temsil ettikleri güç nedeniyle kendilerini toplumun mutlak hakimi olarak kabul etmekte ve aslında bunu da toplumlara kabul ettirmiş bulunmaktadırlar. İktidar baskılarından yılan insanlar, tarih boyu, kendilerini yönetecek olanların ahlak sahibi, adil, dürüst kısaca erdemli kişilerden oluşmasını istemişlerdir. Siyaset ve yönetim alanlarında pek çok şeyin açıklanıp aydınlığa kavuştuğu günümüzde bile bu görüş ağırlığını korumakta, dolayısıyla iki önemli konu gözden kaçırılmaktadır:

Bunlardan birincisi, siyasetin, sınıf çıkarlarının devlet aracılığıyla korunduğu dolayısıyla devlet siyasetinin, devlete egemen güç odaklarının siyaseti olduğu, karar mekanizmalarının yetkili ve sorumlu kadrolarının başına ise bu ideolojiye hizmet edeceğine güvenilen kişilerin getirilmesidir.

İkincisi ise, siyaset erbabının toplumun içinden çıktığı, dolayısıyla toplumun kültürünün bütün erdem ve zayıflıklarını taşıdığı insanlardan oluştuğudur.

Siyaset her zaman olumsuz örneklerle birlikte gündeme gelmekte, bu yönü vurgulayan pek çok deyim, atasözü vb özlü tanımlamalar yapılmaktadır. Bu tür olumsuz tanımlamalar toplumsal kanı haline dönüşmüştür. Bunun nedeni, siyasetin etik dışı bir eylem olmasından kaynaklanmayıp aksine insan davranışları üzerinde, en belirleyici etkiye sahip olmasındandır. Siyasetçinin görevi, temsil ettiği ya da adına hareket ettiği ideolojinin değer yargılarını, bu yargılara uyan yaşam tarzını söz sahibi olduğu toplumda yaşamın her alanına uygulamaktır. Siyaset alanında alınan her karar, ortaya konan her uygulama bireysel/toplumsal ilişkileri, dolayısıyla etik ve ahlak açısından tüm tutum ve davranışları derinden etkilemektedir. Doğal olarak ahlak söz konusu olduğunda, toplumsal yaşamı etkileyen gelişmeler en olumsuz yönüyle ele alınmaktadır.

Ekonomi

Yaşam koşullarının oluşumunda en belirleyici konumda olan etken ekonomidir. Ekonomi bir insanın yaşam biçiminden düşünce yapısına, buradan da tüm ilişkilerine kadar belirleyici olmaktadır. Maddi koşulların belirlediği yaşam biçimi düşünce biçimini de etkilemektedir. Bir toplumun ekonomik ilişkilerini yönlendiren ideoloji o toplumun üst yapı kurumlarını yani yaşamı yönlendiren tüm kurum ve kuralları belirlemektedir. Türkiye, gelir dağılımı çok bozuk, nüfusunun büyük bir bölümü açlık sınırında yaşayan ve uzun yıllardan beri yüksek oranı, büyük borç stoku altında olan bir ülkedir. Ekonomik sorunların insan kişiliği üzerinde yarattığı olumsuzluklar, ekonominin gelişmesi, işsizliğin azalması, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin aza indirilmesi ya da yaşam standartlarının yükseltilmesiyle kolayca ortadan kaldırılamamakta, insanlar üzerinde kalıcı etkiler bırakmaktadır.

Elias Canetti Nobel Ödüllü “Kitle ve İktidar” adlı yapıtında, enflasyon, para ve insan değeri konularında şu görüşleri getirmektedir: “Enflasyon, sözcüğün en katı ve en somut anlamıyla bir kitle fenomenidir. Enflasyonun bütün ülkeleri vatandaşları üzerinde yarattığı karışıklık etkisi hiçbir şekilde yalnızca fiili enflasyon etkisiyle sınırlı değildir. Savaşlar ve devrimler bir

yana, modern uygarlıklarımızda önem bakımından onunla karşılaştırılabilecek hiçbir şeyin olmadığı söylenebilir. Enflasyonun neden olduğu kargaşalar öylesine büyüktür ki insanlar bunları örtbas edip gizlemeyi yeğlerler. Her şeyden önce değeri yapay bir biçimde insanlarca belirlenen parayı kitlelerin oluşumunu etkileyecek bir güç olarak görmekte tereddüt gösterirler; bu paranın pratik işleviyle orantısız, akla aykırı, hem de utanç verici bir şeydir”.

Yazar daha sonra şöyle demektedir: “Enflasyon sırasında her şey gözle görülür bir biçimde sarsılmakla, hiçbir şey bir saat içinde bile kesin ve sabit durmamakla kalmaz, aynı zamanda her bir kişi, insan olarak değer yitirir. Her neyse ya da her ne idiyse, her zaman istediği milyon gibi bir hiçtir. Herkesin bir milyonu vardır ve herkes bir hiçtir”.

Paranın hiçleştirdiği ortamlarda etik ve ahlaki değerler gibi en temel insani değerler de aşınmaya uğramaktadır. Toplumun büyük çoğunluğunu etkisi altına alan yoksulluk insanlara değerlerin korunması adına fazla bir seçenek bırakmamaktadır. Ekonomik koşulların çaresiz bıraktığı insanlar ruhsal bunalımlara ve intihara sürüklenmektedir. Diğer yandan bu zor yaşam koşulları, yasa dışı yollarla kazanç elde eden gruplar için yeni olanaklar yaratmakta, kayıt dışı ekonomiyi beslemektedir. Örneğin, sokaklara egemen olan, güdümlü, kap kaç çeteleri en küçük değerler için insanları öldürmekten çekinmemektedirler. Yine günümüzde bedeli ödendiğinde satın alınmayacak hiçbir giz, bozulmayacak hiçbir bağ, ya da meslek etiğinin ana temalarından biri olan ‘patrona sadakat’tan eser kalmamaktadır. Bugün en küçük toplumsal birimdeki ilişkilerden uluslararası ilişkilere kadar bütün ilişkilerin temelini ekonomik çıkarlara dayalı değer yargıları oluşturmaktadır.

Siyaset ve ekonomi konularında vurgulamak istediklerimizi en kısa şekilde özetlemek gerekirse: Toplumsal tüm olay ve olguların gelişimini ekonomi ve siyasetten soyutlamadan ya da toplumsal-ekonomik ve siyaset bütünselliği içinde ele alınması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Din

Bir toplum içinde en etkili kurallar din ve ahlak kurallarıdır. Toplumbilimci Barlas Tolan bu konuda şu bilgileri vermektedir:“Din ve ahlak kuralları, toplumsal gerçek içerisinde çoğu kez birbirlerinden ayırt edilemeyecek bir bütün oluştururlar. Bazı düşünürler, ahlak ve din arasındaki farkın birer içerik farkı olmaktan çok, yaptırım türü ile ilgili olduğunu ileri sürmektedirler. Onlara göre, dinsel normların doğüstü ve irrasyonel nitelikteki bir yaptırımla desteklenmesine karşın, ahlaksal normların yaptırımları toplumsal bir özellik gösterir. Bu farklılaşmaya rağmen, bu iki kural sistemi sürekli bir etkileşim içerisinde bulunur... Dinsel ve ahlaksal normlar arasındaki karşılıklı etkileşim, bazı dönemlerde çatışmaya da neden olabilmektedir. Nitekim ahlakın değişebilirliğine karşılık, din bu özellikten yoksundur. Bu nedenle din, kendi varlığını sürdürebilmek için zaman zaman değişen ahlak karşı çıkar.

Kamu Alanı, Kamuoyu Oluşumu

Etiğin ilke ve kuralları yasalardan farklı olarak toplumsal tepkilerle oluştuğu gibi bu değerlerin çiğnenmesine karşı yaptırımlar da yine toplumsal tepkilerle oluşmaktadır. Etik değer ve ilkelerin ihlaline karşı toplumsal tepkilerin etkileme gücü, insanların düşüncesinde, duygularında, vicdanlarında oluşan tepkilerin kamuoyuna yansiyarak kamuoyu baskısına dönüşmesidir. Böyle bir tepkinin de baskıya dönüşeceği alan kamu alanıdır.

Kamu alanı kavramının ortaya atan J. Habermas ahlaksal tartışmalar hakkında şunları söylemektedir: “Bu nedenle, bir önermenin rasyonel kabul edilebilirliğinin nedenleri, sonuçta, kanıtlama süreçlerinin belirli özellikleriyle ilgilidir. Burada en önemli dört neden saymak istiyorum: (a) Önemli katkılar getirebilecek hiç kimse katılımdan dışlanmamalı; (b) herkese, katkı getirme konusunda eşit fırsat verilmeli; (c) katılımcılar, söylediklerini düşünmeli; (d) iletişim, dışarıdan ve içeriden gelen zorlamalardan arınmış olmalı ki, eleştirilebilir gerçeklik savları için alınacak evet/hayır tavırları, daha iyi nedenlerin inandırıcılık gücüyle güdülenebilsin”.

Dil

Toplumsal yaşamda **düşünce** ve **bilinç** üzerine devamlı vurgu yapılmakta ve sorunların çözümünde bu iki kavram temel alınmaktadır. Genel anlamda, ister meslek alanında, ister toplumsal alanda olsun, eleştirel düşünceye sahip, sorgulayıcı, kişisel, mesleki ve toplumsal sorunların bütünselliğinin bilincine varmış kimlik ve kişiliğe sahip bireylerin çoğunlukta olduğu bir toplumsal yapı istenmektedir. Bu doğru yaklaşımın temelinde ‘**dil**’in düşünce ve bilinçle, ayrılamaz koparılamaz bağı yatmaktadır. Dilin düşünceyi, düşüncenin dili geliştirdiği, insanın düşünürken bile dili kullandığı, dilin kültürü, kültürün toplumu geliştirdiği, dilin düşünce ve bilincin doğrudan yansıması olduğu evrensel boyutta kabul edilmiş gerçekliklerdir. İnsanın düşünce yetisi ve düzeyi dilinin zenginleşmesiyle doğru orantılı olarak gelişmektedir. Dil aynı zamanda bir yaşam ortamıdır, insanın toplumsallaşmasının en temel araçlarından biridir. İnsanın içinde yaşadığı toplumu, kültürü ve giderek evreni kavraması, algıladıklarını başkalarıyla paylaşması dil aracılığıyla olmaktadır. Ayrıca bu algılama, değerlendirme doğup büyüdüğü ortamın kullandığı dilin özellikleriyle, dili kullanma tarzıyla da bağlantılıdır. Örneğin; gelişmiş dil kodlarının kullanıldığı ortamlarda, bir çocuğun taleplerine karşı, açıklama ve ikna yöntemi uygulanırken, kısıtlı dil koduyla konuşulan ortamlarda dayak bir ifade aracı olarak ağırlık kazanmaktadır. Bu yöntemler ayrıca insanların kişiliğine de yansımakta, insanda kalıcı izler bırakmaktadır. Toplumsallaşma sürecinde dil kodunun değişmesi insanın kimlik ve kişiliğine, dolayısıyla tutum ve davranışlarına, başka bir deyişle etik ve ahlak anlayışına da yansımaktadır.

Ayrıca dil, toplum yaşamının kavramlar sistematığıdır. Bir toplum düzeninden, örneğin tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişte dilin kavramları da değişmektedir. Bu durumda bir önceki toplumsal yapıda kullanılan dilin kavramları kullanılabilirliğini ve anlamını kaybetmekte, sanayi toplumuna geçişte yaşam biçimiyle birlikte dil de değişime uğramaktadır. Bu nedenle bir toplumda bilim ve teknolojinin gelişmesinin koşulu olarak o toplumun dilinde, düşüncesinde ve kültüründe bilim ve teknolojiye ait kavramların oluşmasının gerektiği vurgulanmaktadır. Bunlara karşıt bir gelişme olarak; Emperyalizmin,—kendi dil ve kültür kodlarını başka dil ve kültürlerin içine yerleştirmesi, o toplumda düşünceleri, bilinci ve toplumsal değer yargılarını saptırarak toplulukları kendi değerlerine yabancılaştırma ve güdülmelerini kolaylaştırma amacını taşımaktadır. Daha önceki dönemlerde, emperyalizm kendi dilini ve kültürünü zorla, baskıyla kabul ettiriyordu. Bu gün geline nokta emperyalizm öylesine kabullenilmiştir ki, artık baskıya gerek kalmadan, gelişmenin ön koşulu varsayımıyla sömürülen ülkelerin talebiyle gelmektedir. Getirilen değer yargıları, yapay şekilde toplumlara empoze edilerek, ülkelerin değerler sistemi değiştirilmektedir.

Örf, Adet, Gelenek, Görenek ve Töre

Ahlakın içeriğini büyük ölçüde örf ve adetler oluşturmaktadır. Örf ve adetleri gelenek ve göreneklerle eş anlamlı tutarak, hepsini birden töre başlığı altında ele almak mümkündür. Nitekim ahlak, günümüzde törebilim olarak isimlendirilmektedir.

Töreler, hukuk normlarının yani yasaların aksine, genellikle meşru, yetkili ve kurumsallaşmış bir otorite tarafından yaratılmaz; kendiliklerinden ve aşama aşama oluşarak toplum yaşamında güç kazanır, sonra da toplumsal baskının sağladığı erkle yaptırım gücüne kavuşurlar.

Örf ve adetler, toplum içinde yörelere, toplumsal grup ve sınıflara göre önemli farklılıklar gösterebilmektedirler. Aile bağlarının, yerel geleneklerin güçlü olarak yaşadığı toplumlarda töreler temel ahlak kuralları gibi algılanmakta, resmi kurumlar tarafından da belirli ölçülerde hoşgörüyle karşılanmaktadır. Töreler zamana, toplumsal gelişme ve dönüşümlere göre değişebilmekte ise de ülkemizde, her kesimde, hala sıkı ahlak, daha doğrusu namus kuralları olarak geçerliğini değişmeksizin önemli ölçüde sürdürmektedir.

Konuya etik ve ahlak açısından bakıldığında, uygulamaların bu kavramlarla hiçbir ilgisi olmadığı görülmektedir. Töre, etik ya da aynı anlamda ahlak olarak adlandırılan kavramların temel özelliği otoriteye bağlı olmadan toplumsal süreçlerde oluşmasıdır. Bunların oluşumları toplumsal olduğu gibi, bunlara karşı gelme ya da bu değerleri çığnemelere karşı yaptırımlar da, şiddet içermeyen, toplumsal tepkilerden oluşmaktadır.

Medya

Günümüzde, ulusal boyutlardan evrensel boyuta, insanların davranışları ya da etik ve ahlaki değerler üzerinde en belirleyici konumda olan etken medyadır.

Kuramsal olarak yaklaşıldığında medya, toplumu en yaygın şekilde bilgilendiren kurumları tanımlamaktadır. Halkı zamanında ve doğru bilgilendirmenin erdemli bir iş ve buna bağlı olarak da etkili bir güç olması nedeniyle de bu gücü elinde tutan medyaya yasama, yürütme ve yargı düzeyinde bir önem verilerek 4. güç denmektedir.

Medya konusunu etik açısından inceleyen Zeynep Atikkan Gültekin, “Çok eski bir deyişe göre, doktor yanlısını toprağa gömer. Hukukçu asar. Akademisyenin yanlışı dört duvar arasında kalır. Gazeteci ise yanlısını yayımlar. İtibarını, itibarsızlığını, onurunu, onursuzluğunu da yayımlayabileceği gibi! Gazetecilik bir itibar mesleğidir! Haber kamusaldır. İçerik ise ‘etiktir’ özdeyişini aktarmaktadır.

Bugün medyanın davranışı bütün dünyada sorgulanmakta, dördüncü güç olmayı kötüye kullandığı konusunda, büyük oranda ortaklanılmaktadır.

Medyanın, ekonomiden sanata, siyasetten moda, hukuktan savaşa yaşamın her alanında ve etik temelde belirleyici bir rol üstlendiği herkes tarafından açıkça bilinmektedir.

Medya, izlenebilme, bol reklam alma, anlaşılır adıyla ekonomik çıkar sağlama adına her türlü maddi manevi değeri, fazla bir etik kaygı duymadan, dilediği gibi kullanabilmektedir. Geline

noktada çıkar çatışması etik ilke ve değerleri yok saymaktadır. Zeynep Atikkan Gültekin ilgili makalesinde: “Yıllardır basında yozlaşma diye anılan süreç, son zamanlarda ‘siyaset, bürokrasi, iş dünyası ve medyanın kir ittifakı’ olarak tanımlanıyor. Sadece bu tanım bile ulaşılan ‘sınırı’ ifade ediyor. Yani artık sürdürülemeyecek olan bir şeylerin çok açık sinyali, hiçbir meslek böyle bir ‘ittifakın’ parçası olmayı kaldıramaz.”.

Medya ideolojik bir güç olarak, sahip olduğu sınırsız olanaklar toplumu kapitalizmin değer yargıları temelinde şekillendirmeye çalışmakta, bu doğrultuda kamuoyu oluşturmakta, toplumdaki yabancılaşmayı, bilinç yanıltılmasını derinleştirmektedir. Kendi deyişiyle kamu vicdanı adına kamu alanı işlevi gören kısaca tam anlamıyla toplum mühendisliği yapan bu güç, hiçbir zaman göz ardı edilemeyecek düzeyde etkin bir oluşumdur.

Yasalar

Yasalar her zaman kutsanma düzeyinde vurgu yapılan, birlikte yaşamın temel güvencesi sayılan yaptırım araçlarıdır. Yasayı A. Giddens: “politik bir otorite tarafından kurulan ve devlet gücüne dayanan bir davranış kuralı” olarak tanımlamaktadır.

Ray Billington ise: “Yasa, birbiri ardından gelen kuşakların kendi çıkarlarına uygun olarak şekil verdiği, bir dizi kural ve düzenlemelerdir” diye tanımlamaktadır.

Toplumsal yaşamda, etik değerlerin ya da örf ve adetlerin toplumsal düzeni korumada yetersiz kaldığı alanlarda, düzenin korunması için, devlete zor kullanma yetkisi tanınmakta ve yasalar ortaya çıkmaktadır. Yasalar ya da hukuk kuralları etik ilke ve kurallardan çok daha fazla öne çıkmakla beraber bunlar arasında uyumsuzluk ve çatışmalar önemli yer tutmaktadır.

Aydın Aybay yasa-hukuk ilişkisi konusunda şöyle yazmaktadır: “Bir olayın her nasılsa yasaya uygun şekilde oluşmuş olması, bazı hallerde olayın ‘**gayrı-ahlaki sayılması**’ önlemez. Çünkü ahlaki değerlendirme hukukun üstündedir. Ünlü özdeyişin anlattığı gibi ‘**hukuk minimum ahlak**’tır”.

Bununla beraber burada yasalarla ahlakın doğru yanlış değerlendirmesinin çok farklı olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Bazı kararların uygulanmasında, ya da bazı suçluların, mağdur edilenlerin rızası alınmadan, af yasalarıyla serbest bırakılmaları “kamu vicdanının sızlaması” olarak değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme yasa ile ahlakın özdeş olmadığının göstergesidir.

Kültür

Karmaşık yapıya ve geniş içeriğe sahip olan kültür bir toplumun kuşaktan kuşağa aktarılan değerler bütünüdür. Kişinin kimliği ve ilişkilerini yönlendiren toplumsal değer yargıları, içinde doğup büyüdüğü kültür ortamında oluşmaktadır.

Özer Ozankaya Toplumbilimler Sözlüğü’nde kültürü: “Tarihi toplumsal gelişme sürecinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, kullanmada, sonraki kuşaklara iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümü” olarak tanımlıyor.

Toplumla kültür arasındaki bağ şöyle tanımlanmaktadır: “Hiçbir kültür toplumlar olamadan var olamaz. Ne ki, aynı biçimde, hiçbir toplumda kültür olmadan var olamaz. Kültür olmadan, genellikle anladığımız anlamda ‘insan’ bile olamazdık. Kendimizi dile getirecek bir dilimiz, bir kendilik bilinci duygumuz olmazdı ve düşünme ya da akıl yürütme yeteneğimizde son derece kısıtlı olurdu”.

Kültür yaşam biçiminin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Yaşam biçimine ya da toplumsal sisteme bağlı olarak toplumun değer yargıları, düşünce biçimi, kültürü de değişmektedir. Tarihi, toplumsal bir süreç olarak gelişen etik değerler, doğrudan, kültürel gelişimin de bir ürünü olmaktadır.

Bugün toplumumuzda yozlaşma olarak tanımlanan olgu, aslında küresel değer yargılarının, bu temelde gelişen düşünce anlayışının yarattığı değerler sistematığının toplumun yaşam biçimini değiştirmesi ve bu dönüşümün doğal ürünü olan kültürel yapıdaki çürümedir.

MÜHENDİSLİK ETİĞİ İLKELERİ

*Mesleki Gelişme İçin Mühendisler Birliği.5 Ekim 1977

Temel İlke:

Mühendisler, mühendislik mesleğinin doğruluğunu, onurunu ve değerini;

- insanlığın refahının artması için kendi bilgi ve becerilerini kullanarak,
- dürüst ve tarafsız olarak halka, kendi işverenlerine ve müşterilerine sadakatle hizmet ederek,
- mühendislik mesleğinin yeteneğini ve saygınlığını artırmaya çabalayarak,
- kendi disiplinlerinin mesleki ve teknik birliğini destekleyerek, yüceltir ve geliştirirler.

Mühendislik Etiği İlkeleri

1. Mühendisler, mesleki görevlerini yerine getirirken, toplumun güvenliğini, sağlığını ve refahını en önde tutacaklardır.

a) Mühendisler; toplum yaşamının, güvenliğinin, sağlığının ve refahının, yapıların, makinelerin üretimlerin, işlemlerin ve donanımların üretilmesindeki mühendislik kurallarına, kararlarına ve uygulamalarına bağlı olduğunu bilmelidir.

b) Mühendisler, toplumun sağlığı ve refahının güvenliğini tasarlamayan planlar ve benzerlerini kullanmayacak ve kabul edilen mühendislik standartlarına uygun olanları kullanacaktır.

c) Mühendisler toplumun güvenliğini, sağlığını ve refahını tehlikeye sokan mesleki kararların devreden çıktığı durumlarda, müşterilerini veya işverenlerini bilgilendirmeli ve durum hakkında diğer otoritelerin dikkatini çekmelidirler.

c.1)Mühendisler, sorumlu oldukları sistemlerin tasarımı ve üretiminin kullanılmasına ilişkin güvenlik veya yaşam beklentisini halkın anlamasını sağlayacak yayınlanmış standartları, test kodlarını ve kalite kontrol işlemlerini her durumda gerçekleştirecek ve temin edeceklerdir.

c.2)Mühendisler, tasarım için planlama onaylarını vermeden önce sorumlu oldukları sistem veya üretimlerinin tasarım güvenilirliğini inceleyecek ve güvenlik eleştirisini yapacaklardır.

c.3)Mühendisler, halkın güvenliği veya sağlığını tehlikeye düşüreceğine inanılan koşulları gözleyecek ve durum hakkında yetkilileri bilgilendireceklerdir.

d) Mühendisler, diğer kişilere veya firmalara tasarım güvenilirliği ilkelerinin herhangi bir maddesinin ihlalinde olabileceklerin bilgisini veya nedenlerini bildirmek zorundadırlar. Bu gibi bilgiyi özel yetkiliye yazarak sunacaklar ve bu gibi bilginin elde edilmesinde yetkili ile işbirliği yapacak ve gerektiğinde yardımcı olacaklardır.

d.1)Mühendisler, üretim veya üretim sistemlerinin kontrolü yapılmamış veya güvenilirliği sağlanmamış, ise veya tasarım onu kullanan halka zarar verecekse, bu durumu yetkililere bildireceklerdir.

d.2) Mühendisler, üretim veya sistemlerin güvenliği ve performansını etkileyecek değişimlerin veya düzenlemelerin onayını vermeyeceklerdir.

e) Mühendisler, topluma ilişkin olaylarda yapıcı hizmet olanakları arayacaklar ve kendi toplumlarının güvenliği, sağlığı ve esenliğinin geliştirilmesi için çalışacaklardır.

f) Mühendisler, yaşamın kalitesini artırmak için çevreyi iyileştirmelidirler.

2. Mühendisler, sadece kendi uzmanlık alanlarındaki hizmetleri vermelidirler.

a) Mühendisler, mühendisliği içeren bir özel teknik alanda eğitim veya deneyle kazanmış oldukları mühendislik etkinliklerini yerine getirmeyi üstleneceklerdir.

b) Mühendisler, kendi ihtisas alanlarının dışında eğitim ve deneyim gerektiren bir etkinliği Kabul edebilirler, ancak hizmetleri projenin kendi uzmanlık sınırına kadar olmalıdır. Projenin aşamalarında uzmanlarla işbirliği, onlara danışma veya onlardan yararlanma sağlanmalıdır.

c) Mühendisler, kendi uzmanlık alanları dışında veya kendilerinin doğrudan kontrolü altında hazırlanmamış herhangi bir mühendislik planı, projesi veya belgeyi imzalamayacaklardır.

3. Mühendisler, yalnızca objektif ve gerçek resmi raporlar yayınlayacaklardır.

a) Mühendisler, resmi bilgilerini yaymaya ve mühendislik başarılarının yanlış anlaşılmasını önlemeye gayret edeceklerdir.

b) Mühendisler, tüm mesleki raporlarda, beyanatlarda veya şahitliklerde tamamen objektif ve gerçekçi olacaklardır. Raporlar, beyanatlar veya şahitlikler konusunda gerekli ve uygun bilgiye sahip olacaklardır.

c) Mühendisler, herhangi bir mahkeme veya komisyonda uzman veya teknik şahit ediyorsa görüşlerini; kendilerini ilgilendiren, yeterli, doğru, tam, teknik bilgi sahibi olduklarına inandıkları zaman bildirmelidirler.

d) Mühendisler, herhangi bir gruba veya gruplara ilişkin ödeme veya duyumların söz konusu olduğu mühendislik konularında, kesin kanaate ulaşmadıkları sürece, grup veya grupların kimliklerini açıklayarak beyanat, eleştiri veya tartışma konusu yapamazlar.

e) Mühendisler, kendi çalışmalarını ve değerlendirmesini ağır başlı ve alçak gönüllülükle yapacaklar ve kendilerinin yükselmeleri karşılığında mesleğini, onurunu, dürüstlüğüne tehlikeye atacak herhangi bir eğilimden kaçınacaklardır.

4. Mühendisler, mesleki konularda, her işveren veya müşteri için güvenilir vekil olarak davranacaklar ve çıkar çatışmalarından kaçınacaklardır.

a) Mühendisler, kendi işverenleri veya müşterileriyle ilgili tüm anlaşmazlıklardan kaçınacaklar ve kendi işlerini veya hizmet kalitelerini etkileyen herhangi bilgi veya durumu işveren müşterilerine vakit geçirmeden bildireceklerdir.

b) Mühendisler, kendileri ile işveren veya müşteriler arasında bir potansiyel anlaşmazlık yaratacak herhangi bir anlaşmayı bilerek (kasıtlı olarak) taahhüt etmeyeceklerdir.

c) Mühendisler, ne aynı proje hizmetleri için ne de aynı projeyle ilgili farklı hizmetler için, tüm ilgili tarafların açık ve anlaşmaya dayanan şartları dışında ücret, mal veya benzeri şeyleri kabul etmeyeceklerdir.

d) Mühendisler, kendi üretimlerini gerçekleştirmek için gerekli malzeme veya donanım dışında, ücretsiz mühendislik hizmetlerini içeren konularda maddi veya diğer değerlendirilebilir şeyler istemeyecekler ve kabul etmeyeceklerdir.

e) Mühendisler, üstlerinden, kendi firmalarından veya sorumlu oldukları işle ilgili elemanlardan veya işçilerden doğrudan veya dolaylı olarak hediye (bahşış) istemeyecek ve kabul etmeyeceklerdir.

f) Mühendisler, bir resmi komisyon üyesi, kontrolörü veya hükümet memuru olarak kendisi tarafından sağlanan hizmetlere karşı olan açıklamalara, etkinliklere, organizasyonlara veya mühendislik uygulamalarına katılmayacaklardır.

g) Mühendisler, kendi organizasyonlarının bir elemanı olarak, yönetici, memur veya işçi gibi resmi kişilerden bir anlaşma istemeyecekler ve kabul etmeyeceklerdir.

h) Mühendisler, kendi çalışmalarının sonucu olarak bir projenin başarılı olamayacağına inandıklarında, işverenlerine veya elamanlarına bilgi vereceklerdir.

i) Mühendisler, bir jürinin atanan üyesi olduklarında kendilerine ulaşan bilgileri inceleyecekler ve bu etkinlik kendi elamanlarının, işverenlerinin veya kamunun çıkarına ters düşse bile bu bilgiyi kişisel çıkarları için kullanmayacaklardır.

i.1) İş ilişkilerine, mevcut teknik işlemlere, önceki işveren, eleman veya değerlendirilen tekliflere ilişkin güvenilir bilgileri, ilgililerin rızaları olmaksızın açıklamayacaklardır.

i.2) Üyesi bulundukları herhangi bir komisyonun veya heyetin ne bilgilerini ve ne de kararlarını açıklamayacaklardır.

i.3) Elemanları tarafından kendisine verilen fikirleri (tasarımları) kullandıklarında, bu tasarımları açık izin almaksızın diğer çalışmalarda kullanmayacaklardır.

i.4) Mühendisler çalışma esnasında, çalışma konusunda gerilimi artırıcı davranışlara ve tartışmalara girmeyecekler veya yönetici olarak diğer işçiler için anlaşmalar yapmayacak veya tüm ilgililerin rızası olmaksızın hususi ve özel bilgileri içeren özel projelere ilişkin uygulamalara girmeyeceklerdir.

j) Mühendisler, bir inşaatın (veya diğerlerinin) kontrolünü yaparken tüm taraflara dürüst ve adaletli olarak davranacaklardır.

k) Mühendisler, iyileştirmeler, planlar, tasarımlar, icatlar veya telif hakkı veya patent ortaya çıkarabilecek diğer kayıtlar konusunda, bir iş üstlenmeden önce bu sahiplenmeye ilişkin bir pozitif anlaşma sağlayacaklardır.

l) Mühendisler, yanlışlarda kendi hatalarını yok edecek ve kendi kararlarını doğrulamak hususunda tahrifattan ve değişikliklerden sakınacaklardır.

m) Mühendisler, kendi işverenlerinin bilgisi olmaksızın kendi düzenli işlerinin dışındaki mesleki görevleri kabul etmeyeceklerdir.

n) Mühendisler, hile ile veya aldatarak diğer işverenlerden bir eleman elde etme girişiminde bulunmayacaklardır.

o) Mühendisler, bitirilmiş bir iş için anlaşma veya kontrat olmaksızın, ilgililerin bilgileri dışında görüş bildiriminde bulunmayacaklardır.

o.1) Kamudaki, endüstrideki veya eğitim işindeki mühendisler, görüş bildirmeye yetkilidirler ve görevleri gerektirdiğinde diğer mühendislerin işlerini değerlendirirler.

o.2) Pazarlamada ve endüstride çalışan mühendisler, diğer üretimlerle kendi üretimlerinin karşılaştırmalarını yapmaya yetkilidirler.

o.3) Pazarlamada çalışan mühendisler, kendileri tarafından satılan veya satışa sunulan teçhizat, materyal veya sistemlerin dışındakiler için mühendislik danışma hizmeti sunmayacak ve vermeyeceklerdir.

5. Mühendisler, hizmetlerinin geçerliliği konusunda mesleki itibarlarını oluşturacak ve diğerleriyle haksız rekabete girmeyeceklerdir.

a) Mühendisler, işi ele geçirmek amacıyla doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir komisyon, politik destek, hediye veya diğer benzeri şeyleri ödemeyecek, ödeme teklifinde bulunmayacaklardır.

b) Mühendisler, sadece istenen mesleki hizmet için belirlenen yetenek ve liyakat esasına göre ve gerekli mesleki hizmetler için anlaşmalar düzenlemelidir.

c) Mühendisler, hizmetin amacına uygun ücret miktarında ve yöntemde anlaşmalıdırlar. Anlaşmaya tarafların katılımında karşılıklı itimat zorunludur. Genel durum, mühendislik hizmetinin maliyetinin uygun ve makul olmasını gerektirir, ancak bu hizmeti sağlayacak kişilerin veya firmaların seçimindeki kararı kontrol etmeyi gerektirmez.

Bu ilkeler diğer mesleklere ait hizmetlerin elde edilmesinde, mühendisler tarafından uygulanacaktır.

d) Mühendisler, çalışırken veya çalışmaları kesinleşmişken diğer mühendislerin yerlerini almak (ayağını kaydırmak) için görüşmede bulunmayacaklardır.

d.1) Aynı iş için kontratlı bulundukları müşterilerinden iş istemeyeceklerdir.

d.2) Kontratlı bulundukları iş tamamlanmadan veya ödemeler tamamlanmadan veya varsa açılmış davalar tamamlanmadan müşterilerinden iş kabul etmeyeceklerdir.

e) Mühendisler, mesleki şereflerini tehlikeye atabilecek bir terfi aracı olarak kullanılacak veya mesleki komisyonu ele geçirmeye yönelecek durumlarda, mesleki komisyon üyeliklerini istemeyecekler, teklif etmeyecekler ve de kabul etmeyecekler.

f) Mühendisler, kendi akademik ve mesleki yeteneklerini tahrif etmeyecek ve bunların yanlış olarak temsil edilmesine hizmet etmeyeceklerdir. Tayinlerine ilişkin konularda veya sorumluluklarında yanlış beyanlar veya abartmalar yapmayacaklardır. İş istemeye ilişkin broşür veya diğer gösterimlerde, işleri, üyelikleri, ilişkileri veya çalışmaları ve yeteneklerini artırmak amacı ve niyeti ile geçmişteki başarıları konularında yanlış beyanlarda bulunmayacaklardır.

g) Mühendisler, mesleki hizmetlerini aşağıdaki gibi tanımlayabilir ve aşağıdaki koşullarla sınırlandırabilirler.

g.1) Değerlendirilmiş programlar, listeler ve yayınlar, uygun boyutlarda ve bu gibi mesleki programları ve listeleri düzenli olarak yayınlayan yayının bir parçası olmak koşuluyla yazılan bilgi; firma adı, adresler, telefon numaraları, uygun sembol ve katılanların adları ve değerlendirmede bulunan firmanın uygulama alanı

g.2) Çalışılan projelerin tarafları, görevler ve donanımlara ilişkin olarak, firma adları, adresleri, telefon numaraları ve hizmetin türü

g.3) Broşürler, çalışma programları, deneyimlere ilişkin diğer gösterimler, hizmete ilişkin kişisel kapasite ve olanaklar, projeye katılanlara göre yanlış olmayan ifadelerle ve gelişigüzel olmayan düzenlemeler olması koşuluyla.

g.4) Sınırlı ad, adres, telefon numaraları ve çalışılan firmaların özellikleri, özel veya koyu yazı tipine başvurmaksızın

h) Mühendisler, değerlendirilmiş iş ve mesleki yayınların tanıtımında gereksiz gösteriş, methiyeye veya abartıya kaçmadan, söz konusu hizmet ve projenin içeriğine ters düşmeyen gerçek ve sadece mühendisliğe ilişkin görüntüler kullanabilirler.

i) Mühendisler, gerçek ve değerlendirilmiş olarak yazılan veya teknik yayınlar için gösterişten uzak ve övgüyü içermeyen yazılar (makale) hazırlayabilirler. Bu gibi yazılar, işin paylaşımı için başkalarına verilen güveni ve itimadı sarsmadan doğrudan kendisinin katkılarını içermelidir.

j) Mühendisler, projede veya belirtilen üretimdeki katkılarını alçak gönüllülükle ifade eden, ticari yayınlarda ve bilgilendirme yayınlarında adlarının kullanılmasına izin verebilirler. Bu gibi izin, tescilli üretimlerin genel bir onayını içermeyecektir.

k) Mühendisler, kişisel üyeliklerini özel yayınlara ilan edebilirler. Buradaki bilgi, katılım ve katkılarını gerçek olarak ifade eden, çalışma alanını diğer katılanların adlarını, firma adını, adresini ve telefon numaralarını içeren biçimde olmalıdır.

l) Mühendisler, özel proje amaçlı yarışmalara, projenin diğer tasarımcılarının onayı olmadan giremez.

m) Mühendisler, mesleki itibara, görünüşe, uygulamaya veya diğer mühendislerin işlerine kötü niyetle veya yalan yere kötülük etmeyecek ve diğer mühendislerin çalışmalarını fark gözetmeden (tarafsız olarak) irdelleyeceklerdir.

n) Mühendisler, kar amacı olmayan özel profesyonel birliklerin dışındaki herhangi bir mühendislik kuruluşunu destekleyemezler.

o) Mühendisler, çalışanların olanaklarını kendi özel çalışmaları için kullanamayacaktır.

p) Mühendisler, öğrenci indirimlerinden yararlanmazlar.

6. Mühendisler, mesleki doğruluğunu, onurunu ve değerini yüceltmek ve geliştirmek için çalışacaklardır.

a) Mühendisler, bilerek adlarının veya firmalarının başka firmalar veya kişiler tarafından kullanılmasına izin vermeyecekler ve hileli veya aldatıcı mesleki uygulamalara veya işlere alet olmayacaklardır.

b) Mühendisler, mühendisliğin dışındaki iş birliklerini, üyeliklerini etik olmayan etkinliklerde paravan olarak kullanmayacaklardır.

7. Mühendisler, mesleki gelişmelerini kendi kariyerleriyle devam ettirecekler ve kendi kontrolleri altındaki mühendislerin mesleki gelişmeleri için olanaklar sağlayacaklardır.

a) Mühendisler, yanlarında çalışan elemanlarının daha da eğitilmesi için çalışacaklardır.

b) Mühendisler, etik dışı olaylarda herhangi bir birlik ve beraberliği desteklemeyeceklerdir.

c) Mühendisler, yanlarında çalışan elamanları mesleki yazılar yazmak ve teknik toplantılara katılmak konusunda destekleyeceklerdir.

d) Mühendisler disiplinlerinin meslek ve teknik birliklerini desteklemelidirler.

e) Mühendisler, mühendislik çalışmaları için diğer elemanlara gereken güveni verecekler ve gereken ilgiyi göstereceklerdir. Mümkünse tasarım, icat, yazma veya diğer etkinlikler için sorumlu kişi veya kişiler olarak görevlendirileceklerdir.

f) Mühendisler, mühendislik bilgilerinin yayılmasına gayret edecekler, gerçek olmayan abartılmış veya haksız durumları içeren mühendislik etkinliklerine katılmayacaklardır.

g) Mühendisler, mühendislik çalışmalarında, uygun ve yeterli ücretler ilkesini onaylayacaklardır.

h) Mühendisler, mühendislik mesleğinin mümkün olan tüm eğitim ve deneyiminden yararlanmayı doğal bir görev kabul etmelidirler ve birlikte çalışıklarına daha az sorumluluk yüklemelidirler.

i) Mühendisler, işe alacakları kimselere çalışma koşulları ve çalışmadaki statüleri hakkında tüm bilgiyi verecekler ve sonradan bu konuda herhangi bir değişiklik yapmayacaklardır.

BİRİM SİSTEMLERİ

SI Birim Sistemi

Birimleri gözlemlenebilen doğal olaylara veya fiziksel sabitlere bağlama gereksinimi ve ondalık bir sistem oluşturma çalışmaları düşünsel anlamda kökleri Fransız Devrimi öncesine kadar giden uzun bir serüvendir. Önceleri uzunluk birimi metre için Paris'ten geçen boylamın kırk milyonda biri standart olarak düşünülmüş, bu amaçla Dünya çevresini ölçmek için yıllar süren, yorucu çalışmalar yapılmıştır. Platinden imal edilen metre ve kilogram standartları, 1799 yılında çıkarılan bir yasayla resmileştirilmiştir. Bu tarihe kadar birçok bilimsel çalışma yapılmasına ve resmi kararlar alınmasına rağmen Metrik sistemin zorunlu olarak tüm Fransa'da kullanılması ancak 1 Ocak 1840'a gelindiğinde mümkün olmuştur. Fransa hükümetinin 19. yüzyıl ortalarında yaptığı bir dizi tanıtım çalışması ve diplomatik girişimi takiben yapılan bilimsel çalışmaları onaylamak için Metre üzerine diplomatik bir konferans toplanmıştır. Nihayetinde **Metre Antlaşması** (Metre Convention), 17 ülkeden delegelerin katılımı ile 20 Mayıs 1875 de Paris'te imzalanmıştır.

Antlaşma sonucu, gerekli değişiklikleri onaylamak üzere Metre Antlaşmasına üye ülkelerin delegelerinden oluşan, Ölçü ve Tartılar Genel Konferansı (CGPM, Conférence Générale des Poids et Mesures) adında uluslararası bir örgüt oluşturulmuş olup bugün örgüte Türkiye dahil 51 ülke üyedir. CGPM halen dört yılda bir toplanmaktadır ve son olarak Ekim 2003 de 22. CGPM toplanmıştır. CGPM ye bağlı olarak çalışan, Uluslararası Ölçü ve Tartılar Komitesi